

834

సర్వోన్నత న్యాయస్థాన నివేదికలు

[1997] 3 S.C.R.

బీహార్ రాష్ట్రం

కుమార్ ప్రమోద్ నారాయణ్ సింగ్ మరియు ఇతరులు

ఏప్రిల్ 10, 1997

[కె.రామస్వామి మరియు డి.పి.వాధ్వా, న్యాయమూర్తులు]

సేవా చట్టం:

నియామక - క్లాస్ III పోస్టులు - బీహార్ రాష్ట్ర ఎంపిక బోర్డు - ప్రతిభ జాబితా సిద్ధం చేయలేదు - ఉద్యోగానికి అవసరమైన విద్యార్హతలు మరియు కొన్ని సందర్భాల్లో ఆ సమయంలో అందుబాటులో ఉన్న పేస్కేల్ల ఆధారంగా ఎంపిక చేస్తారు - నిర్ణయము: కేటాయింపు మరియు నియామకానికి సంబంధించి సిఫార్సులు చట్టవిరుద్ధంగా ఎంపిక చేసిన అభ్యర్థులు - ప్రభుత్వం అభ్యర్థుల ఎంపికలను ఆమోదించడం మరియు పదవీ నియామకం చేయడం తప్పనిసరి కాదు - ఎంపికల కోసం అడగడం విచక్షణతో కూడుకున్నది మరియు ఆ ప్రాతిపదికన అభ్యర్థులను ఎన్నుకోవటానికి ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉండదు - నియామకాలు ఖరారు కాని కేసులకు మాత్రమే ఈ ఆదేశం వర్తిస్తుంది.

సివిల్ అప్పీల్ అధికార పరిధి : సివిల్ అప్పీల్ నం.1607/1987.

పాట్నా హైకోర్టు లోని C.W.J.C.No.3408/1984 లోని తేదీ 17.2.86 నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు ఉత్పన్నమైనది.

అప్పీలుదారు తరపు న్యాయవాది అఖిలేష్ పాండే (ఆర్.పి.సింగ్).

ప్రతివాదుల తరపు న్యాయవాదులు టి.సి.రే మరియు దేబా ప్రసాద్ ముఖర్జీ.

Ms.అభా జైన్, (ఎన్పి), ఎ.శరణ్ ప్రార్థన పార్టీ(.Impleading party.)

కింది కోర్టు ఉత్తర్వు జారీ చేయబడింది.

అమలు చేయబడిన దరఖాస్తు తిరస్కరించబడింది.

పాటూ హైకోర్టులోని ఫిబ్రవరి 17, 1986న సింగిల్ జడ్జి ఇచ్చిన తీర్పు నుండి ప్రత్యేక అనుమతి ద్వారా ఈ అప్పీల్ ఉద్భవించింది.

కొన్ని అంగీకరించిన వాస్తవాలు ఈ అప్పీలును పరిష్కరించడానికి సరిపోతాయి. బీహార్ రాష్ట్ర ఎంపిక మండలి వివిధ విభాగాలలోని తృతీయ తరగతి పోస్టుల భర్తీకి నోటిఫికేషన్ జారీ చేసింది. ఈ ఎంపిక కోసం భారీ సంఖ్యలో అభ్యర్థులు దరఖాస్తు చేసుకున్నారు. మొత్తం 1005 పోస్టులు ఉండగా, వాటిలో 978 పోస్టులను మొదట్లో భర్తీ చేశారు. తరువాత 127 పోస్టులను చేర్చారు. 7 రకాల పోస్టులకు వాణిజ్య శాస్త్రం, సామాన్య శాస్త్రం, ఆర్థిక శాస్త్రం మరియు గణిత శాస్త్రంలో పట్టభద్రతతో ప్రత్యేక విద్యాపరమైన అర్హతను నిర్ణయించారు. 3 రకాల పోస్టులకు, సాధారణ విద్యాపరమైన అర్హతలను మాత్రమే నిర్దేశించారు. అన్నింటికీ కనీసం విద్యార్హత డిగ్రీ ఉండాలి. అభ్యర్థుల ఎంపికకు ముందు, కొన్ని పోస్టుల జీతాల నిర్మాణం గణనీయంగా మార్చబడింది. ఇంతకు ముందు ప్రకటన విడుదలైన కొన్ని ఉద్యోగాలు తక్కువ జీతం కలిగిన తక్కువ స్థాయి పోస్టులుగా ఉండగా, జీతాల కమిషన్ సిఫార్సుల మేరకు కొన్ని పోస్టుల జీతాలు పెరిగాయి. అయితే, ఎంపిక జరిగిన తర్వాత ఎంపికైన అభ్యర్థుల నియామకాలకు ప్రయత్నించినప్పుడు, ఈ విషయంలో దాఖలు చేసిన ప్రమాణ పత్రం (అఫిడవిట్టు) ప్రకారం, జులై 30, 1987 న ఇచ్చిన ఆదేశానుసారం, ప్రభుత్వం "బోర్డు అప్పటి అందుబాటులో ఉన్న వివిధ పోస్టులకు అభ్యర్థులను పరిశీలించి, జీతం స్థాయి, ఉద్యోగ ఖాళీలకు సంబంధించిన విద్యా అర్హతల ఆధారంగా ఖచ్చితమైన అభ్యర్థులను సిఫార్సు చేసింది" అని తెలిపింది. హైకోర్టు న్యాయస్థానం ఒక ప్రతిభ జాబితా తయారు చేయలేదని, నిర్దిష్ట ఉద్యోగం లేదా అర్హత కలిగిన అభ్యర్థులను నియామకానికి పరిగణించాలనే పూర్వ అభిప్రాయంతో ముందుకు సాగింది. ఎంపిక అభ్యర్థుల కోసం పిలవబడలేదు. అందువల్ల, ప్రతిభ జాబితా తయారు చేయకుండా మరియు ఎంపిక అభ్యర్థులను పిలవకుండా అభ్యర్థుల ఎంపిక మరియు నియామకం రాజ్యాంగం యొక్క 14వ ఆర్టికల్ ను ఉల్లంఘించి, నిరంకుశమైనది.

కాబట్టి, హైకోర్టు తీసుకున్న దృక్పథం చట్టపరంగా సరైనదేనా అనేదే ప్రశ్న? లిఖిత వాంగ్మూలంలో తీసుకున్న పద్ధతిని నమ్మించేలా మెరిట్ జాబితా ఉందా అని అడిగినప్పుడు, అప్పీలుదారు తరపు న్యాయవాది న్యూన్ పేపర్ లో అభ్యర్థులను మెరిట్ ఆధారంగా ఎంపిక చేశారని ప్రచురణ తప్ప మెరిట్ జాబితాను మా ముందు ఉంచలేకపోయారు. హైకోర్టు నమోదు చేసిన నివేదిక ప్రకారం ఎటువంటి మెరిట్ జాబితా తయారు చేయలేదు మరియు అవకాశం ఇచ్చినప్పటికీ, ప్రభుత్వం మెరిట్ జాబితా నిజంగా తయారు చేయబడిందని నిరూపించడంలో విఫలమైంది. అందువల్ల,

ఆఫిడవిట్ లో చేసిన వాదనలను మేము అంగీకరించడం కష్టం. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో, మెరిట్ జాబితా తయారు చేయలేదని మరియు ఉద్యోగానికి కావలసిన విద్యా అర్హతల ఆధారంగా మరియు కొన్ని శాఖల్లో ఆ సమయంలో అందుబాటులో ఉన్న జీతాల స్థాయిల ఆధారంగా ఎంపిక జరిగిందనే పూర్వ అంగీకారంతో మేము ముందుకు సాగుతున్నాము. ఈ దృష్టాంతంలో, ఎంపికైన అభ్యర్థుల నియామకం చట్టపరంగా చెల్లుబాటు అవుతుందా అనే ప్రశ్న ఉత్పన్నమవుతుంది? సర్వీసు కమిషన్ లేదా బోర్డు అభ్యర్థులను ఎంపిక చేసేటప్పుడు, ఎంపికైన అభ్యర్థుల జాబితాను వారి మెరిట్ క్రమంలో తయారు చేసి, ఆ తర్వాత ప్రకటించిన పదవికి నియామకానికి ప్రభుత్వానికి సిఫార్సు చేయడం సాధారణ ప్రమాణాలు. ఇందుకు సంబంధించి, ఎంపికైన అభ్యర్థులను రోస్టర్ మరియు రిజర్వేషన్ విధానాల ప్రకారం మరియు సంబంధిత విభాగాలకు నియామకాలు చేయడానికి దరఖాస్తు ప్రక్రియ మరియు సిఫార్సు చేసిన విధంగా తయారు చేసిన మరియు సిఫార్సు చేసిన మెరిట్ జాబితా ఆధారంగా నిర్దిష్ట సర్వీసుల వర్గాలకు కేటాయించడానికి ఎగ్జిక్యూటివ్ ఎల్లప్పుడూ అనుమతి ఉంటుంది. అయితే, పదవికి నిర్దేశించిన అర్హతలను నెరవేర్చడానికి ఖచ్చితంగా లోబడి ఉంటుంది. ఈ హేతుబద్ధతను స్వీకరించినందుకు ప్రభుత్వం మమ్మల్ని సంతృప్తిపరచనందున, ఎంపికైన వారి నియామకం అభ్యర్థులను ఎన్నుకొని చేసుకోవడం అనేది అధికారాన్ని ఏకపక్షంగా వినియోగించుకోవడం. ఈ పరిస్థితుల్లో, నిరంకుశత్వం స్పష్టంగా ఉంది.

దీని ప్రకారం, ఎంపిక చేసిన అభ్యర్థుల కేటాయింపు మరియు నియామకానికి సంబంధించి సిఫార్సులు చట్టవిరుద్ధం. అభ్యర్థుల ఎంపిక కోసం న్యాయస్థానం ఎంపికలు జరపాలని మరియు ఇచ్చిన ఎంపికల ఆధారంగా నియామకాలు జరపాలని ఉన్నత న్యాయస్థానం సూచించినప్పటికీ, ఉన్నత న్యాయస్థానం నిర్దేశించిన ప్రమాణాలు చట్టపరంగా సరైనవి కావని మేము భావించడం లేదు. ఎంపికల కోసం అభ్యర్థులను పిలిచినప్పటికీ, ప్రభుత్వం వారి ఎంపికలను అంగీకరించి నియామకాలు చేయడం తప్పనిసరి కాదు. అభ్యర్థుల ఎంపికలను కోరడం కేవలం విచక్షణాధికారమే తప్ప, ప్రభుత్వం వారి ఎంపికల ఆధారంగా నియామకాలు చేయాలని బాధ్యత లేదు. ఇటువంటి పరిస్థితులలో, దరఖాస్తు చేసుకున్న అభ్యర్థులకు, ఎంపిక కోసం కేటాయింపు చేసుకున్నప్పటికీ, ఎటువంటి హక్కులు లభించలేదు, ఎంతకు తక్కువ నిరాకరించలేని మరియు సంపూర్ణ హక్కు ఎంపిక లేదా నిర్దిష్ట పోస్టుకు నియామకానికి లేదు. ముందు చెప్పినట్లుగా, ప్రభుత్వం ఉద్యోగ అవసరాలు మరియు అవసరాలను బట్టి ఎంపికైన అభ్యర్థులను విభాగాలకు కేటాయించే నిర్దిష్టమైన మరియు హేతుబద్ధమైన పద్ధతిని నిర్దేశించాలి. లక్ష్యం మరియు హేతుబద్ధమైన ప్రమాణాలు పాటించబడనందున, హైకోర్టు జారీ చేసిన వివాదాస్పద ఉత్తర్వులలో జోక్యం చేసుకోవడానికి మేము నిరాకరిస్తున్నాము.

ఈ ఆదేశంలో పేర్కొన్న చట్టానికి అనుగుణంగా పనిచేయాలని ప్రభుత్వాన్ని ఆదేశిస్తున్నాము. నియామకాలు తుది దశకు చేరనుటవంటి కేసులకు మాత్రమే వర్తిస్తుంది మరియు ఈ దిశలో పెండింగ్ లో ఉన్న విషయాలు చట్ట పరిధికి లోబడి పరిష్కరించబడతాయి.

అప్పీల్ తదనుగుణంగా పరిష్కరించబడుతుంది కానీ ఖర్చులకు సంబంధించి ఎటువంటి ఉత్తర్వు లేదు.

అప్పీల్ పరిష్కరించబడింది.